

PRIZONIERI DE RĂZBOI OMORĂȚI ÎN LAGĂRELE DIN URSS

Simion CARP,
doctor în drept, profesor universitar

Ruslan CONDRAT,
doctorand, master în drept

WAR PRISONERS KILLED IN THE CAMPS OF THE USSR

Simion CARP,
PhD, university professor

Ruslan CONDRAT,
PhD student, master of law

În articol, autorii se referă la situația prizonierilor de război deținuți în lagărele din URSS. Astfel, în baza surselor bibliografice existente, dar și a materialelor de arhivă desecretizate, se constată că pe lângă prizonierii omorâți mulți au decedat din cauza rănilor, bolilor, condițiilor inumane de detenție, exploatării la munci istovitoare, subnutriției, lipsei de haine călduroase, distrofiei, hipotermiei etc. Ofițerii sovietici manifestau un comportament brutal față de prizonieri, consumau băuturi alcoolice și comiteau crime. Era o perioadă când asemenea crime erau încurajate de elita politică. În majoritatea cazurilor notele informative nu relatau situația reală, ci prezentau faptele în mod denaturat. În aceste condiții, nu se efectuau expertize, iar cazurile nu erau cercetate conform cerințelor și în așa mod abuzurile comise de către organele represive, încălcările flagrante a normelor de drept internațional erau tănuite.

Cuvinte-cheie: prizonier de război, al Doilea Război Mondial, lagăre din URSS, regim totalitar comunist, organe represive sovietice, propagandă sovietică.

Within the article, the author refers to the situation of war prisoners held in camps in the USSR. Thus, based on the existing bibliographic sources, as well as declassified archival materials, it is found that in addition to the killed prisoners, a large number of them died due to injuries, diseases, inhuman conditions of detention, exploitation at grueling work, malnutrition, lack of warm clothes, dystrophy, hypothermia, etc. Soviet officers demonstrated brutal behavior towards prisoners, consumed alcoholic beverages and committed murders. There was a time when such crimes were encouraged by the political elite. In most cases, the informative notes did not report the real situation but presented the facts distortedly. Under these conditions, no expert examinations were carried out and the cases were not investigated according to the requirements, and in this way the abuses committed by the repressive bodies, the flagrant violations of the norms of international law were hidden.

Keywords: war prisoners, the Second World War, the USSR camps, totalitarian communist regime, Soviet repressive bodies, Soviet propaganda.

Introducere. Au trecut aproape opt decenii de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, însă problemele cu privire la prizonierii de război omorâți în lagărele din URSS nu au fost pe deplin elucidate. Din această cauză nici la începutul mileniului trei nu sunt identificate toate victimele ce au fost omorâte în timpul detenției de către militarii armatei roșii și de reprezentanții organelor represive sovietice. În acest sens se impune continuarea investigațiilor și cercetarea fondurilor de arhivă desecretizate pentru a identifica cât mai multe informații cu privire la acest subiect. Iar în baza rezultatelor obținute cetățenii vor

Introduction. Almost eight decades have passed since the end of the Second World War, but the issues regarding the prisoners of war killed in the camps of the USSR have not been fully elucidated. For this reason, even at the beginning of the third millennium, not all the victims who were killed by the soldiers of the Red Army, as well as by the representatives of the Soviet repressive bodies during detention have been identified. In this sense, it is necessary to continue the investigations and research the declassified archive funds to identify as much information as possible on this subject. In addition, based on the results obtained, the citi-

afla despre atrocitățile și crimele odioase comise de organele represive sovietice împotriva populației civile și prizonierilor de război. Astfel, în baza adevărului istoric, vor condamna atât fascismul cât și regimul totalitar comunist pentru crimele comise împotriva umanității. În așa mod generația tânără va întreprinde acțiuni pentru a nu admite ca în țara lor de origine să revină la putere grupuri de interese, capabile să folosească metode de guvernare specifice regimului totalitar comunist.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Cert e că o comunitate democratică poate fi edificată doar în țările care au însușit lecțiile istoriei și respectă drepturile omului. Spre regret, și la etapa actuală există lideri politici **autocrați** care tratează unele evenimente istorice după bunul lor plac, falsifică grosolan istoria, tănuiesc adevărul și atentează la valorile democratice. Această tactică a fost folosită de exponenții regimului totalitar comunist din URSS. E regretabil că pe parcursul anilor multe documente cu privire la crimele comise de organele represive sovietice au fost distruse, iar altele falsificate. În urma acestor acțiuni deseori victima era transformată în criminal, iar călăul în erou al sistemului. Astfel, toate notele informative cu privire la omorul prizonierilor de război în lagărele din URSS au fost secretizate. Din această cauză rudele au fost private de posibilitatea de a cunoaște adevărul despre decesul membrilor săi de familie în timpul detenției în lagărele pentru prizonieri de război, de multe ori fiind înștiințate că aceștia fie au dispărut fără veste, fie s-au sinucis ori au decedat din cauza unui accident la locul de muncă, din cauza bolilor etc.

O altă problemă ține de faptul că organele represive sovietice, în majoritatea cazurilor, când se comiteau omoruri și victimele erau din rândul prizonierilor de război de regulă plasau vina pe altcineva. Cunoaștem din istorie cât de greu a fost obținut adevărul cu privire la masacrul de la Katyn: „oraș în Federația Rusă, la Vest de Smolensk. În apropiere, într-o pădure, au fost

zens will learn about the atrocities and heinous crimes committed by the Soviet repressive organs against the civilian population as well as against the prisoners of war. Thus, based on historical truth, they will condemn both fascism and the communist totalitarian regime for the crimes committed against humanity. In this way, the young generation will take actions to avoid interest groups returning to power in their country of origin, capable of using governance methods specific to the communist totalitarian regime.

Applied methods and materials. Within the study process, the following methods were applied: analysis, synthesis, comparison and logical awareness. The materials used are the publications of scholars in the field, as well as the corresponding legislation.

Results obtained and discussions. It is certain that a democratic community can only be built in countries that have learned the lessons of history and respect human rights. Unfortunately, even at the current stage there are **autocratic** political leaders who treat some historical events as they please, grossly falsify history, hide the truth and undermine democratic values. Exponents of the communist totalitarian regime in the USSR used this tactic. It is regrettable that over the years, many documents regarding crimes committed by Soviet repressive bodies have been destroyed and others falsified. As a consequence of these actions, the victim was often transformed into a criminal, and the executioner into a hero of the system. Thus, all informational notes on the killing of prisoners of war in the camps in the USSR were classified. By virtue of this, relatives did not have the opportunity to know the truth about the death of family members during detention in war prisoners' camps. Many times they were informed that they disappeared without traces, committed suicide, died due to a work accident, due to diseases, etc.

Another problem is that the Soviet repressive organs, in most cases, when murders were committed and the victims were prisoners of war, usually put the blame on someone else. We know from history how difficult it was to get the truth about the Katyn massacre: “city in the Russian Federation, to the west of Smolensk. Nearby, in a forest, about 4,500 Polish of-

executați din ordinul lui Stalin circa 4500 de ofițeri polonezi luați prizonieri în timpul ocupației Poloniei de către sovietici (1939-1941). Cele opt gropi comune au fost descoperite de trupele germane în aprilie 1943, dar responsabilitatea masacrului a fost recunoscută oficial abia în 1990 de guvernul rus” [6, p. 1436].

În acest context autorul român Iulian Sîmbeteanu afirmă că: „Masacrul de la Katyn reprezintă una dintre cele mai odioase crime staliniste, dar dimensiunea adevărată a acestei atrocități a rămas relativ puțin cunoscută până la prăbușirea URSS. Între 15.000 și 25.000 de ofițeri militari și polițiști polonezi, luați prizonieri de Armata Roșie, în urma invadării Poloniei în septembrie 1939, au fost împușcați la ordinul lui Stalin și înmormântați în gropi comune, în primăvara anului 1940.

Uniunea Sovietică a negat vehement această crimă, susținând că prizonierii au fost executați de forțele celui de-al Treilea Reich, după invazia din 1941 și a susținut această variantă până la căderea comunismului. După o tăcere de 50 de ani, adevărata amploare a masacrului de la Katyn a fost dezvăluită prin publicarea documentelor din arhivele sovietice, la începutul anilor '90” [14].

E dramatic că peste patru ani de la acel eveniment tragic unor prizonieri polonezi care se aflau în lagărele din URSS în cadrul cursurilor de antifascism, prin metode manipulatorii li s-a insuflat că masacrul de la Katyn a fost comis de către Armata Germană. Aceste falsuri au avut impact asupra prizonierilor români și polonezi. Astfel, din raportul strict secret întocmit pe 23 mai 1944 de comisia Direcției regionale Stalingrad a NKVD în urma inspecției efectuate în lagărul nr.108 de la Beketovka aflăm că: „Prizonierii de război polonezi s-au alăturat la scrisoarea-apel a soldaților și ofițerilor Diviziei române „Tudor Vladimirescu”, adresând un protest colectiv prin care demascau minciuna fascistă cu privire la împușcarea, la Katyn, a prizonierilor de război polonezi de către Armata Roșie” [8, p. 384].

Evident că cele menționate în scrisoarea prizonierilor induși în eroare nu au nicio legătură cu realitatea. Însă prin asemenea metode organele represive sovietice implicau în procesul de propagandă grupuri de prizonieri care

ficers taken prisoner during the Soviet occupation of Poland were executed on Stalin's orders (1939-1941). The eight mass graves were discovered by German troops in April 1943, but responsibility for the massacre was officially recognized only in 1990 by the Russian government” [6, p. 1436].

In this context, the Romanian author Iulian Sîmbeteanu, states that: “The Katyn massacre represents one of the most heinous Stalinist crimes, but the true scale of this atrocity remained relatively little known until the collapse of the USSR. Between 15,000 and 25,000 of Polish military and police officers taken prisoner by the Red Army following the invasion of Poland in September 1939 were shot on Stalin's orders and buried in mass graves in the spring of 1940.

The Soviet Union vehemently denied this crime, claiming that the forces of the Third Reich executed the prisoners after the invasion in 1941... It maintained this version until the fall of communism. After 50 years of silence, the true scale of the Katyn massacre was revealed by the publication of documents from Soviet archives in the early 1990s” [14].

It is dramatic that four years after that tragic event, some Polish prisoners who were in the camps in the USSR during anti-fascism courses, through manipulative methods, were taught that the German Army committed the Katyn massacre. These forgeries had an impact on Romanian and Polish prisoners. Thus, from the strictly secret report drawn up on May 23, 1944, by the commission of the Stalingrad Regional Department of the NKVD following the inspection carried out in camp no. 108 from Bekeovka, we learned that: “Polish prisoners of war joined the appeal letter of the soldiers and officers of the Romanian “Tudor Vladimirescu” Division, addressing a collective protest exposing the fascist lie regarding the shooting of Polish prisoners of war by the Red Army at Katyn” [8, p. 384].

Obviously, this letter from the misled prisoners has nothing to do with reality. Nevertheless, through such methods the Soviet repressive bodies involved in the propaganda process groups of prisoners who had to continue this activity even after repatriation to their country of origin.

trebuiau să continue această activitate și după repatrierea în țara de origine.

Spre regret, mulți prizonieri au fost omorâți și în timpul Operațiunii Chișinău-Iași. Martorii oculari povestesc despre cazurile din pădurile de lângă Cazangic și Covurlui (raionul Leova), cât și din alte localități, precum că mai mulți militari, printre care nemți și români ce s-au predat benevol trupelor sovietice, au fost dezarmați și împușcați. După aceste cazuri comandantii sovietici înaintau rapoarte, menționând că pe câmpul de luptă au fost lichidate unități militare ale inamicului, fiind capturată și tehnică de război. Erau inventate fapte eroice, pentru care primeau înalte decorații și grade militare. Aceste crime nu au fost studiate, pentru că organele represive sovietice le tănuiau, lustruind în așa mod imaginea armatei roșii. În unele surse bibliografice istoricii ruși: „...apreciază că în perioada 20-29 august 1944, în cadrul Operațiunii Iași-Chișinău, au fost capturați 208 600 de prizonieri de război...” [8, p. XXI].

E dificil să estimăm câți dintre ei au fost omorâți în timpul aflării lor în prizonierat și câți eroi falși au apărut din rândul militarilor sovietici în urma comiterii unor crime odioase. Despre procesul de creare a pseudo-eroilor de către comandamentul sovietic în timpul Războiului II Mondial a scris autorul Gheorghe Mârzențu, afirmând că: „Legendele războiului sunt păstrate cu insistență și astăzi de unii dogmatici ai vremii. Eroii, la care această lume s-a închinat o dată, nu sunt lăsați să dispară ușor din mentalul tipilor patrioți ai isprăvilor bolșevice. Eroii adevărați sau eroi falși, toți sunt parte a vieții unor oameni. Să încerci a căuta un adevăr, acolo unde el trebuie găsit, poate să-ți aducă niște lauri, la o adică, însă mai degrabă îți se va întoarce un strigăt ostil. Cu toate acestea, adevărul trebuie să fie mai presus de orice moft al nostalgicilor și amatorilor de situații cu „ai noștri și dușmanii” [10, p. 74-75].

În acest sens autorii care au scris despre situația prizonierilor de război din acea perioadă au constatat că pe lângă cei omorâți mulți au decedat din cauza rănilor, bolilor, condițiilor inumane de detenție, exploatării la munci istovitoare, subnutriției, lipsei de haine călduroase, distrofiei, hipotermiei etc. Deseori aceștia erau

Unfortunatly, many prisoners were also killed during the Chisinau-Iasi Operation. Eyewitnesses tell about the cases in the forests near the localities of Cazangic, Covurlui from Leova district as well as in other localities, such as that groups of soldiers including Germans and Romanians who voluntarily surrendered to the Soviet troops were disarmed and shot. After these cases, the Soviet commanders submitted reports stating that enemy military units were liquidated on the battlefield and war equipment was captured. Heroic deeds were invented, for which they received high decorations and military ranks. These crimes were not studied enough, because the Soviet repressive organs covered them up, thus polishing the image of the Red Army. In some bibliographic sources Russian historians: “... appreciate that between August 20-29, 1944, during the Iasi-Chisinau Operation, 208,600 prisoners of war were captured...” [8, p. XXI].

It is difficult to estimate how many of them were killed being in captivity and how many false heroes emerged from the ranks of the Soviet military after committing heinous crimes. The author Gheorghe Mârzențu wrote about the process of creating pseudo-heroes by the Soviet command during World War II, stating that: “The legends of the war are persistently preserved even today by some dogmatists of the time. The heroes, whom this world once worshipped, are not allowed to easily disappear from the minds of the patriotic types of Bolshevik exploits. Real heroes or fake heroes, they are all part of some people’s lives. To try to seek the truth, where it is to be found, may bring you some laurels, to wit, but rather a hostile cry will be returned to you. However, the truth must be above any whim of nostalgic persons and amateurs of “ours and enemies” situations [10, p. 74-75].

In this sense, the authors who wrote about the situation of prisoners of war from that period found that in addition to the killed prisoners, a large number of them died due to injuries, diseases, inhuman conditions of detention, exposure to grueling work, malnutrition, lack of warm clothes, dystrophy, hypothermia, etc. They were often forced to work for the camp administration.

In this context, the authors Laurențiu Con-

obligăți să muncească în folosul administrației lagărelor.

În context, autorii Laurențiu Constantin, Vitalie Varatic, Simion Rurac ș.a. au publicat un șir de documente din fondurile de arhivă a Federației Ruse desecretizate, în care sunt raportate cazuri de încălcare a drepturilor prizonierilor de război și crime comise de către organele represive sovietice împotriva acestora. În unul din documente, semnat în luna septembrie 1944, este descrisă situația din lagărul nr. 165 de la Iujha, regiunea Ivanovo. Printre altele se menționează că: „...În lagăr, este larg răspândită practica cusutului în atelierul de croitorie (acolo lucrează prizonieri de război) pentru cei din conducerea lagărului și pentru membrii familiilor acestora a tot felul de haine (paltoane, tunici, pantaloni ș.a.) din uniforme germane și maghiare, date lagărului de către Direcția pentru aprovizionări militare spre a fi utilizate la refacerea uniformelor prizonierilor de război. Astfel, marea majoritate a comenzilor către atelierul de croitorie vin de la conducerea lagărului (șeful lagărului și adjuncții săi) și de la familiile acestora, cei din urmă deplasându-se singuri la atelier. Această practică oferă prilejul prizonierilor de război să emită judecăți de nedorit cu privire la ofițerul sovietic...” [8, p. 415].

Adevărul e că ofițerii sovietici manifestau un comportament brutal față de prizonieri, consumau băuturi alcoolice și comiteau crime. Un asemenea caz este descris de autorul A. Ceaikovski. Astfel: „în lagărul nr. 279 din orașul Kiviõli (Estonia), nereușind să prevină o evadare în grup și fiindu-i frică de pedeapsă, șeful interimar al secției nr. 4 a lagărului a raportat conducerii instituției că în timpul urmării prizonierilor doi dintre ei au fost uciși. În realitate, fugarii nu au fost reținuți. Au fost uciși intenționat doi prizonieri reținuți din alte lagăre” [17, p. 200].

Evident e că nu se efectuau expertize, iar cazurile nu erau cercetate conform cerințelor și în așa mod abuzurile comise de către organele represive, încălcările flagrante a normelor de drept internațional erau tănuite. Potrivit autorilor români, „Statutul juridic internațional al prizonierilor de război, în prima jumătate a sec. XX, a fost definit prin „Regulamentul privitor la legile și obiceiurile războiului pe

stantin, Vitalie Varatic, Simion Rurac and others published a series of documents from the declassified archive funds of the Russian Federation, in which cases of violation of the rights of war prisoners, as well as crimes committed by Soviet repressive bodies against them, are reported. In one of the documents, signed in September 1944, the situation in camp no. 165 from Iujha, Ivanovo region is described. Among other things it is mentioned that: “...In the camp, the practice of sewing in the tailoring workshop (prisoners of war work there) is widespread - for those in the camp leadership and for their family members all kinds of clothes were sewn (coats, tunics, trousers, etc.) from the German and Hungarian uniforms, given to the camp by the Department for Military Supplies to be used to restore the uniforms of the prisoners of war. Thus, the vast majority of orders to the tailoring workshop come from the leadership of the camp (the head of the camp and his deputies) and from their families, the latter traveling to the workshop on their own. This practice allows POWs to make undesirable value judgments about the Soviet officer...” [8, p. 415].

The truth is that Soviet officers brutalized prisoners, drank alcohol and committed crimes. The author A. Tchaikovsky described a similar case. Thus: “in camp no. 279 from the town of Kivioli (Estonia). Failing to prevent a group escape and being afraid of punishment, the interim head of the unit no. 4 of the camp reported to the institution’s leadership that during the pursuit of the prisoners two of them had been killed. In reality, the fugitives were not apprehended. Two prisoners held from other camps were intentionally killed” [17, p. 200].

It is obvious that expertise was not carried out and the cases were not investigated according to the requirements, and in this way the abuses committed by the repressive bodies, the flagrant violations of international law were hidden. According to the Romanian authors: “The international legal status of prisoners of war, in the first half of the 20th century, was defined by, “Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land”, annex to the Fourth Hague Convention of 1907, and the Geneva Convention relating to the Treatment of Prisoners of War of 27 July 1929. During the Second World War, these two normative acts

pământ”, anexă la Convenția a IV-a de la Haga din 1907, și Convenția de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război din 27 iulie 1929. În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, aceste două acte normative de drept internațional dispuneau de putere juridică diferită. Normele stabilite prin Convenția de la Haga aveau un caracter obligatoriu pentru toate statele beligerante, iar prevederile Convenției de la Geneva, din 1929, erau valabile doar între statele semnatare... Guvernul sovietic a refuzat să participe la lucrările Conferinței de la Geneva din vara anului 1929. Conducerea URSS a considerat că, în această situație, nu ar trebui să-și asume anumite obligații față de „dușmanul de clasă”; la momentul semnării, Convenția de la Geneva din 1929 era percepută la Moscova drept element al justiției burgheze, incompatibil cu ideologia comunistă... În Uniunea Sovietică, statutul juridic al prizonierului de război, atât în timpul războiului, cât și după terminarea lui, a fost stabilit în baza „Regulamentului cu privire la prizonierii de război”, adoptat la 1 iulie 1941 de către Consiliul Comisarilor Poporului al URSS, prin care erau prevăzute condițiile de detenție a prizonierilor de război, folosirea lor la munci, răspunderea penală și disciplinară pentru refuzul de executare a ordinelor” [8, p. XI-XXI].

Analizând cazurile de încălcare a normelor de drept internațional de către unele țări, autorul Leah Levin menționa la finele secolului XX: „Viața umană și demnitatea umană au fost neglijate pe parcursul istoriei și continuă a fi neglijate și în zilele noastre. Totuși, ideea unor reguli comune tuturor cetățenilor datează de mai multe secole...” [9, p. 16].

În acest sens e necesar să amintim că la mijlocul sec. XIX-lea „Au fost încheiate un număr impunător de documente, acte, tratate internaționale cu caracter universal. Pe plan internațional are loc umanizarea războiului – procesul debutează cu Convenția din 22 august 1864, ce prevedea protecția militarilor răniți din cadrul forțelor armate în campanie, și este continuat cu alte convenții și tratate ce țin de domeniul Dreptului Internațional Umanitar. Prin convențiile ce au urmat se încearcă protejarea drepturilor anumitor categorii de persoane, care au luat parte la acțiuni arma-

of international law had different legal powers. The norms established by the Hague Convention were binding on all belligerent states, and the provisions of the Geneva Convention, from 1929, were only valid between the signatory states, ... The Soviet government refused to participate in the proceedings of the Geneva Conference in the summer of 1929. The leadership of the USSR considered that, in this situation, it should not assume certain obligations towards the “class enemy”; at the time of its signing, the Geneva Convention of 1929 was perceived in Moscow as an element of bourgeois justice, incompatible with communist ideology. ... In the Soviet Union, the legal status of the prisoner of war, both during the war and after its end, was established on the basis of the “Regulation on Prisoners of War”, adopted on July 1, 1941 by the Council of People’s Commissars of the USSR, which provided for the conditions of detention of prisoners of war, their employment, criminal and disciplinary liability for refusing to carry out orders [8, p. XI-XXI].

Analyzing cases of violations of international law by some countries, the author Leah Levin mentioned at the end of the 20th century: “Human life and human dignity have been neglected throughout history and continue to be neglected even today. However, the idea of common rules for all citizens dates back several centuries...” [9, p. 16].

In this sense, it is necessary to remember that in the middle of the 19th century: “An impressive number of documents, acts, international treaties of universal character were concluded. On the international level, the humanization of war takes place - the process begins with the Convention of August 22, 1864, which provided for the protection of wounded soldiers from the armed forces in the campaign, and is continued with other conventions and treaties related to the field of International Humanitarian Law. Through the conventions that followed, an attempt is made to protect the rights of certain categories of people who took part in armed actions and the rights of people who are not part of the combatant category: wounded, sick, shipwrecked, children, women, old people, doctors and medical staff, etc.” [4, p. 10-11].

Nevertheless, in the USSR, the rights of

te, și drepturilor persoanelor care nu fac parte din categoria de combatanți: răniți, bolnavi, naufragiați, copii, femei, bătrâni, medici și personalul sanitar etc.” [4, p. 10-11].

Însă în URSS drepturile acestor categorii de persoane erau încălcate. De fapt, în această țară „...prizonierii de război erau lipsiți de protecția statului și erau supuși deciziilor aparatului administrativ al lagărelor” [8, p. XIII].

Toți prizonierii erau obligați să participe la programe de reeducare, să frecventeze școlile antifasciste deschise în cadrul lagărelor: „Activitatea ideologică și de reeducare politică în rândul prizonierilor de război era orientată, în special, spre explicarea avantajelor modelului sovietic de dezvoltare față de cel capitalist, precum și spre evidențierea succeselor în domeniul politic, industrial și cultural al Uniunii Sovietice și al rolului acesteia în lupta pentru pace și interesele muncitorilor din toate țările. Acest lucru se făcea cu un singur scop – de a „spăla creierele” prizonierilor de război... Cei repatriați erau echipați mult mai bine decât cei rămași în lagăre... Pe parcursul a zeci de ani istoriografia sovietică, în majoritatea cazurilor, sublinia că atitudinea autorităților sovietice față de prizonieri fusese una umană. Însă realitatea a fost cu totul alta. A. Ceaikovski, autor a lucrării „Prizonieratul”, menționa că lozinca armatei învingătoare față de cei învinși era următoarea: „Prizonierii vor plăti cu sănătatea sau chiar cu propria lor viață” [17, p. 20-21].

Și este adevărat că mulți prizonieri au plătit cu viața, un număr mare fiind omorâți de către gardieni, cu înscenarea tentativelor de evadare. Scopul era de a se răfui cu unii prizonieri și de a obține distincții militare pentru a reuși în continuare o carieră strălucită. Despre un asemenea caz scrie autorul A. Ceaikovski, potrivit căruia: „...în octombrie 1946, într-un denunț urgent (ca de obicei cu parafa <<Strict secret>>, pe numele lui T. Strokaci, <<Cu privire la omorul unui prizonier german de către militarii regimentului 315 al diviziei 51 a trupelor de escortă ale MAI>>, colonelul Pavlov a scris: <<Sursa „Grigoriev”, prin mesajul din 25.09.46, a informat că la 15 septembrie (a/c) soldatul companiei 1 a regimentului 315 Iarmolaș I.F. a omorât un prizonier german, care a încercat să fugă de la locul de muncă>>. În realitate,

these categories of people were violated. Actually in this country: “...war prisoners were deprived of state protection and were subject to the decisions of the administrative apparatus of the camps” [8, p. XIII].

All prisoners were required to participate in re-education programs, to attend anti-fascist schools opened within the camps: “The ideological and political re-education activity among the prisoners of war was aimed, in particular, at explaining the advantages of the Soviet model of development over the capitalist one, as well as highlighting the political, industrial and cultural successes of the Soviet Union and its role in the struggle for peace and the interests of workers in all countries. All these were done for one purpose - to “brainwash” the prisoners of war... The repatriates were much better equipped than those who remained in the camps... For decades, Soviet historiography, in most cases, emphasized that the attitude of the Soviet authorities towards the prisoners had been humane. However, the reality was completely different. A. Tchaikovsky, the author of the work “The Prisoner”, stated that the slogan of the victorious army towards the defeated was the following: “Prisoners will pay with their health or even their own lives” [17, p. 20-21].

Moreover, it is true that many prisoners paid with their lives. The guards killed a large number as they staged escape attempts. The goal was to hook up with some prisoners and get military honors to continue a brilliant career. The author A. Tchaikovsky writes about such a case, according to which: “...in October 1946, in an urgent denunciation (as usual with the initials <<Strict secret>>, in the name of T. Strokachi, <<Regarding the murder of a German prisoner by the soldiers of the 315th regiment of the 51st division of the MIA escort troops>>), Colonel Pavlov wrote: <<The source “Grigoriev”, through the message of 25.09.46, informed that on September 15 (current year) the soldier of the 1st company of the 315th regiment Iarmolash I.F. killed a German prisoner, who tried to escape from the workplace>>. In reality, the murder was committed under another circumstance. Thus, the platoon leader of the 1st company, sergeant-major Shabunin, together with the platoon commander, sub-lieu-

omorul a fost săvârșit în alte circumstanțe. Astfel, plutonierul companiei 1, sergentul-major Șabunin, împreună cu comandantul plutonului, sublocotenentul Grițenco, în timpul serviciului de noapte, amenințând prizonierul cu arma, l-au escortat la gardul zonei păzite. Împreună cu ei era soldatul Iarmolaș. Șabunin i-a ordonat lui Iarmolaș să tragă... Cel din urmă a îndeplinit ordinul sergentului-major, omorând prizonierul. După omor a fost întocmit un document precum că prizonierul a fost ucis în urma tentativei de a evada” [17, p. 199].

Era o perioadă când asemenea crime erau încurajate de elita politică. În majoritatea cazurilor notele informative nu relatau situația reală, ci prezentau faptele în mod denaturat.

Și în materialele din Arhiva MAI a Republicii Moldova se mai păstrează documente cu privire la prizonierii omorâți de către gardieni. Un asemenea caz a avut loc la gara feroviară din orașul Bălți, în timpul trecerii unui eșalon cu prizonieri austrieci repatriați din lagărele sovietice în țara de origine. La prima etapă organele represive sovietice au încercat să mușamalizeze cazul, însă în virtutea unor circumstanțe nu le-a reușit acest lucru. Despre acest fapt aflăm din scrisoarea secretă expediată ministrului Afacerilor Interne al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, general-locoțenentului Tutușkin, de către general-locoțenentul I. A. Petrov, șeful Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate, care conține următoarea informație: „Locțiitorul Ministrului rezervelor materiale al URSS general-maiorul trupelor de tancuri tov. Safonov a informat că pe 22 noiembrie 1947, la ora 15.00 la stația de trenuri Bălți, din eșalonul cu prizonieri repatriați, un grup a pătruns după gardul de sârmă pe teritoriul depozitului de cărbune Nr. 532, a rezervelor de stat. Reieșind din situație santinelele serviciului de pază militară au întreprins măsuri pentru a reține prizonierii, însă **aceștia au încercat să deposedeze** santinela **Ponomarciuk P.V.** de armă, în rezultatul luptei în urma împușcăturii efectuate de Ponomarciuk a fost rănit militarul **Nedavailo M.I. care se afla în serviciu.** În același timp militarul Smirnov care era de asemenea în serviciu în timpul altercațiilor a rănit grav un prizonier **care peste 20 de minute s-a**

tenant Gritsenko, during the night shift, threatening the prisoner with the weapon, escorted him to the fence of the guarded area. The soldier Iarmolash accompanied him. Shabunin ordered Iarmolash to shoot. ... The latter carried out the order of the sergeant major, killing the prisoner. After the murder, a document was drawn up stating that the prisoner had been killed while trying to escape” [17, p. 199].

There was a time when such crimes were encouraged by the political elite. In most cases, the informative notes did not report the real situation but distortedly presented the facts.

In addition, in the materials of the Archive of the Ministry of Interior of the Republic of Moldova, there are also materials regarding the prisoners killed by the guards. Such a case took place at the railway station in the city of Bălți, during the passage of an echelon of Austrian prisoners repatriated from the Soviet camps to their country of origin. At the first stage, the Soviet repressive bodies tried to cover up the case, but due to certain circumstances, they did not succeed. We learn about this fact from the secret letter sent to the Minister of Internal Affairs of the Moldavian Soviet Socialist Republic, Lieutenant General Tutushkin by Lieutenant General I. A. Petrov, head of the Department for Prisoners of War and Interned Civilians, which contains the following information: “The Deputy Minister of Material Reserves of the USSR, Major General of the Tank Troops, Comrade Safonov, informed that on November 22, 1947, at 3:00 p.m. at the Bălți train station, a group from the echelon with repatriated prisoners entered behind the wire fence into the territory of the coal depot No. 532, of state reserves. Emerging from the situation, the sentries of the military security service took measures to detain the prisoners, but they **tried to dispossess** the sentry **Ponomarchuk P.V.** of weapon, as a result of the fight following the shooting by Ponomarchuk, the soldier **Nedavailo M.I., being on duty, had been wounded.** At the same time, the soldier Smirnov, who was also on duty during the altercations, seriously injured a prisoner **who died in 20 minutes.** Arriving at the scene, the employees of the Security Department of the Ministry of Security at the Bălți station arrested Smirnov P.I.

Considering that the case happened was

stins din viață. Sosiți la fața locului angajații secției de pază a Ministerului Securității de la stația Bălți l-au arestat pe Smirnov P.I.

Considerând că cele întâmplate au avut loc din cauza **neglijenței comandantului** eșalonului, ce a permis prizonierilor să pătrundă pe teritoriul depozitului, solicit ca la indicația Dumneavoastră să fie efectuată o anchetă de serviciu foarte minuțioasă, pentru a identifica cine se face vinovat de incident și dacă este necesară aflarea în arest a tov. Smirnov P.I. cu expedierea materialelor pe caz în adresa Direcției Principale pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate a MAI URSS cu indicarea numărului eșalonului ce transporta prizonierii. Semnat pe 03 ianuarie 1948, N8/3/12" [1, p. 47].

În scrisoare nu sunt publicate datele personale ale prizonierului de război omorât. Totodată se atenționează conducerea MAI RSSM că incidentul a avut loc din cauza neglijenței comandantului eșalonului care a lăsat fără supraveghere prizonierii. În textul scrisorii santinelele sunt prezentate ca niște adevărați eroi ce sacrificându-și viața au opus rezistență atacatorilor, pentru a apăra depozitul de cărbune cu aplicarea armelor din dotare. În cele din urmă s-a dovedit că omorul a avut loc în alte circumstanțe. Unele amănunte cu privire la acest caz le aflăm din raportul expediat pe 7 ianuarie 1948 din or. Ungheni, loctiitorului ministrului Afacerilor Interne al RSSM, general-maiorului Orlov, de către șeful secției pentru repatrierea prizonierilor și a persoanelor civile a MAI RSSM, maiorul Muzîkantov, și inspectorul aceleiași secții, căpitanul Romanov: „Strict secret. Vă anunțăm că pe **22 noiembrie 1947** la stația Bălți „Nord”, în timpul staționării eșalonului N98116 cu prizonieri repatriați, prizonierul Șrupman **Ruman Victor**, anul nașterii 1919, **feltwebel al armatei germane (sergent major), de naționalitate austriac**, a pătruns în sectorul interzis al depozitului de cărbune al rezervelor de stat, unde a rupt un știulete de porumb care creștea în zonă și a fost omorât pe loc din armă de către Smirnov Ivan Pavlovici, santinela ce asigura paza depozitului. **Secția de pază a Ministerului Securității** stația Bălți „Nord” ne informează că desfășoară ancheta pe acest caz, iar Smirnov Ivan Pavlovici, a.n. 1920,

due to the **negligence of the commander of the echelon**, which allowed the prisoners to enter the territory of the warehouse, I request your indication that a very thorough service investigation should be carried out, to identify the person liable for the incident and if it is necessary to arrest comrade Smirnov P.I. with the dispatch of materials per case to the address of the Main Department for Prisoners of War and Interned Civilians of the Ministry of Interior of the USSR with the indication of the number of the echelon that transported the prisoners. Signed on January 3, 1948, N8/3/12" [1, p. 47].

The personal data of the killed prisoner of war were not published in the letter. At the same time, the leadership of the MSSR of the MIA is warned that the incident took place due to the negligence of the echelon commander who left the prisoners unsupervised. In the letter text, the sentries are presented as true heroes who, sacrificing their lives, resisted the attackers, defending the coal warehouse, using the weapons provided. Eventually, it turned out that the murder took place under other circumstances. We learn some details about this case from the report sent on January 7, 1948 from Ungheni, to the Deputy Minister of Internal Affairs of the MSSR Major General Orlov, by the head of the Unit for the repatriation of prisoners and civilians of the MIA of the MSSR Major Muzykantov and the inspector of the same Unit Captain Romanov: "Strict secret. We inform you that on **November 22, 1947** at the Bălți "North" station, during the stationing of echelon N98116 with repatriated prisoners, the prisoner **Shrupman Ruman Victor**, year of birth 1919, **sergeant of the German army, of Austrian nationality**, entered the forbidden sector of the coal depot of the state reserves, where he tore a cob of corn growing in the area and was shot dead on the spot by Smirnov Ivan Pavlovich, the sentry guarding the depot. **The Security Department of the Ministry of Security**, Bălți "North" station informs us that it is investigating this case, and Smirnov Ivan Pavlovici, year of birth 1920, native and resident of **Bălți, of Russian nationality**, without political affiliation, was arrested..." [1, p. 48].

As we can see, it is about breaking into a guarded sector, which is not known to what extent it was isolated from where the prisoner

originar și locuitor al orașului **Bălți, rus de naționalitate**, fără apartenență politică, a fost arestat...” [1, p. 48].

După cum vedem e vorba de pătrunderea într-un sector păzit, care nu se știe în ce măsură era izolat, de unde prizonierul Șrupman a susținut un știulete de porumb. Nu putem exclude versiunea că prizonierii au pătruns în sectorul de porumb pentru a-și satisface necesitățile fiziologice, cum se mai întâmpla uneori.

În același raport se menționează că: „În timpul investigațiilor s-a constatat că santinela Smirnov se **afila la post în stare de ebrietate** și a aplicat arma cu încălcarea regulilor față de prizonierul de război Șrupman, fapt pentru care a fost tras la răspundere penală conform articolului **139 CP al RSS Ucrainene. Pe 13 decembrie 1947 Tribunalul Militar** al căilor ferate din Chișinău l-a condamnat pe Smirnov Ivan Pavlovici la 6 ani **de detenție fără** privarea de alte **drepturi**. La moment Smirnov execută **pedeapsa în închisoarea Nr. 9 din or. Râbnita...**” [1, p. 48].

Deci santinela a fost pedepsită conform Articolul 139 C.P. al RSS Ucrainene: omor săvârșit fără circumstanțe agravante pentru care se prevedea pedeapsă cu detenție până la 8 ani. Astfel, în cazul menționat mai sus instanța s-a limitat la 6 ani privațiune de libertate pentru omor.

Acest caz nu a fost trecut cu vederea din cauza că la stația din or. Ungheni angajații MAI RSSM erau obligați să verifice toate eșaloanele cu prizonieri repatriați în baza Ordinului MAI URSS din 5 septembrie 1947 nr. 944 și Directivei MAI URSS nr. 436 de pe 12.07.1947. Listele celor repatriați se întocmeau în 4-5 exemplare. Fiecare act se încheia asemănător celui din documentul pe care îl publicăm: „Eșalonul în număr de 446 de prizonieri austrieci se poate deplasa la locul de destinație spre lagărul pentru repatriați N36, or. Sighet (România)” [1, p. 26].

Astfel, când la stația din or. Bălți a fost omorât un prizonier, comandantul eșalonului a insistat să fie efectuată o anchetă detaliată pentru a identifica persoanele vinovate. Reprezentanții organelor represive din RSSM nu au putut mușamaliza cazul, pentru că prizonierul omorât era austriac și în vara anului 1944 Stalin personal a promis comuniștilor din

Șrupman stole a corn cob. We cannot exclude the version that the prisoners entered the corn field to satisfy their physiological needs, as sometimes happened.

The same report states that: “During the investigations, it was found that the sentry Smirnov was at the station **under the influence of alcohol** and applied the weapon violating the rules, in particular, towards the war prisoner Șrupman, for which he was held criminally liable according to **Article 139 of the Criminal Code of the Ukrainian SSR. On December 13, 1947, the Military Tribunal** of the Chisinau Railways sentenced Smirnov Ivan Pavlovich to 6 years **of imprisonment without deprivation of other rights**. At the moment, Smirnov **is serving his sentence in prison No. 9 from the city of Râbnita...**” [1, p. 48].

So the sentinel was punished according to Article 139 of the Criminal Code of the Ukrainian SSR: murder committed without aggravating circumstances for which punishment was provided up to - 8 years of imprisonment. Thus, in the case mentioned above, the court limited itself to 6 years of imprisonment for murder.

This case was not overlooked because at Ungheni station the employees of the USSR Ministry of Interior were obliged to check all echelons with repatriated prisoners based on the Order of the Ministry of Interior of the USSR of September 5, 1947 no. 944 and MIA Directive of the USSR no. 436 of 12.07.1947. The lists of repatriates were drawn up in 4-5 copies. Each act ended similar to the one in the document we are publishing: “The echelon numbering 446 Austrian prisoners can move to the place of destination to the camp for repatriates No. 36 the city of Sighet (Romania)” [1, p. 26].

Thus, when a prisoner was killed at the station in the city of Bălți, the echelon commander insisted that a detailed investigation should be carried out to identify the guilty persons. The representatives of the repressive organs of the MSSR could not cover up the case, because the murdered prisoner was Austrian and in the summer of 1944 Stalin personally promised to the communists of Austria that he would repatriate all Austrian prisoners to their country of origin as soon as possible.

The Romanian author Ion Rațiu wrote about this fact, mentioning: “Sometimes the

Austria că va repatria toți prizonierii austrieci cât mai urgent în țara de origine.

Despre acest fapt a scris autorul român Ion Rațiu care menționa: „Uneori guvernul sovietic își arată intențiile de a negocia, nu cu guvernul legal al unei țări capitaliste, ci cu prietenii comuniști sau necomuniști ai sovietelor din acea țară. [...] În același mod, în vara lui 1947, Stalin a informat pe deputații comuniști austrieci că prizonierii de război austrieci vor fi repatriați” [13, p. 195].

În virtutea acestor circumstanțe santinela sovietică ce a comis omorul a fost pedepsită penal. În cele din urmă, pe 21 ianuarie anul 1948, locțiitorul ministrului Afacerilor Interne al RSSM, general-maiorul Orlov, expediază conducerii Direcției pentru prizonieri de război și a persoanelor civile internate a MAI URSS, general-locotenentului I.A. Petrov, următoarea notă informativă: „Secret. La N8/3/12 de la 03.01.1948. Vă anunț că pe 22 noiembrie 1947 la stația Bălți în timpul staționării eșalonului N 98116 cu prizonieri austrieci, repatriați la patrie, prizonierul Șurpman **Ruman Victor**, cu scopul de a fura porumb cu tot cu tufe, a pătruns în zona interzisă a depozitului de cărbune N532 a rezervelor de stat, unde a fost omorât prin împușcare de către santinela Smirnov I.I. care păzea depozitul. Secția de pază a Ministerului Securității de Stat a stației Bălți l-a reținut pe Smirnov pentru a desfășura ancheta. În procesul investigațiilor s-a constatat că acesta se afla la post în stare de ebrietate și a aplicat incorect arma. Pe 13 decembrie 1947 Tribunalul militar al căilor ferate din Chișinău l-a condamnat pe Smirnov la 6 ani privațiune de libertate” [1, p. 46].

După cum vedem, informația prezentată conducerii de la Moscova a fost trunchiată. Nu se amintește de ceilalți doi participanți la incident. Este vorba de militarul **Nedavailo M.I. ce se afla la post și care a fost rănit din armă în timpul incidentului de către santinela Ponomarciuk P.V.**

Evident că comandamentul local a luat decizia să pedepsească o singură persoană, evitând astfel un proces de judecată pe cazul unui omor săvârșit în grup. Autoritatea „eliberatorilor” nu putea fi pătată. De remarcat că în cazul prizonierului Șurpman se mai observă o eroare

Soviet government shows its intentions to negotiate, not with the legal government of a capitalist country, but with communist or non-communist friends of the Soviets in that country. [...] Similarly, in the summer of 1947, Stalin informed Austrian communist deputies that Austrian prisoners of war would be repatriated” [13, p. 195].

By virtue of these circumstances, the Soviet sentry who committed the murder was criminally punished. Finally, on January 21, 1948, the Deputy Minister of Internal Affairs of the USSR General-Major Orlov, sends to the leadership of the Department for Prisoners of War and Interned Civilians of the MIA of the USSR Lieutenant General I.A. Petrov the following briefing note: “Secret. For N8/3/12 from 03.01.1948. We inform you that on November 22, 1947 at the Bălți station during the stationing of echelon N 98116 with Austrian prisoners, repatriated to the homeland, the prisoner **Shurpman Ruman Victor**, with the aim of stealing corn with all the bushes, entered the prohibited area of the coal deposit N532 of the state reserves, where he was shot dead by the sentry Smirnov I.I. who guarded the warehouse. The Security Department of the Ministry of State Security of Bălți station detained Smirnov to carry out the investigation. During the investigations, it was found that he was under the influence of alcohol being on duty and used the weapon incorrectly. On December 13, 1947, the Military Court of Railways in Chișinău sentenced Smirnov to 6 years of imprisonment” [1, p. 46].

As we can see the information presented to the Moscow leadership was truncated. The other two participants in the incident were not mentioned. It is about the military **Nedavailo M.I. who was on duty and was wounded by the gun during the incident provoked by sentry Ponomarchuk P.V.**

Obviously, the local command made the decision to punish only one person, thus avoiding a trial in the case of a group murder. The authority of the “liberators” could not be tarnished. It should be noted that in the case of the prisoner Shurpman there is another error probably committed with ill will. It is a tactic of the Bolsheviks to distort the data on the victims. Thus, in the letter sent by the Deputy

comisă probabil cu rea voință. Este vorba de o tactică a bolșevicilor de a prezenta denaturat datele despre victime. Astfel în scrisoarea expediată de locțiitorul ministrului Afacerilor Interne al RSSM, generalul-maior Orlov, prizonierul austriac este menționat drept Șurpman, dar nu Șrupman. În așa mod rudele victimei demarând căutările riscau să se confrunte din start cu dificultăți, pentru că schimbând o literă cu locul a fost modificată identitatea victimei. Asemenea cazuri se întâmplau deseori în lagărele pentru prizonieri de război. Un exemplu elocvent îl oferă autorii români Laurențiu Constantiniu, Ilie Șchipor ș.a. care au publicat o comunicare specială a colonelului Baskov, șeful Administrației Lagărului nr. 182 de la Șahhtinsk, regiunea Rostov, către același general-locotenent I.A. Petrov, șef al Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate, cu privire la decesele a doi prizonieri de război români, survenite în urma unui accident de muncă. Textul scrisorii conține următoarele informații: „Strict secret Nr.1/1108, 1 decembrie 1944. Vă raportează că, la 01.12.1944, în Sectorul de lagăr nr.1, la Mina nr.7 a Trustului „Nesvetaiantrașit”, furnalul 410 s-a surpat, omorând 2 prizonieri de război.

1. Baboț Constantin Semen, născut în 1919, de naționalitate (sic!) moldovenească; născut și cu domiciliul în Basarabia, Gheneșenița Toduri, raionul Cogul (corect Hănășeni de Pădure, raionul Cahul). A servit în armata română, cu gradul de soldat în Compania 25 Artilerie, dintr-o divizie de infanterie.

2. Chiriac Dumitru Negru, născut în 1922, de naționalitate română; născut în România, orașul Gum (eroare în scriere: în România nu există o localitate cu acest nume), str. Costache Negri 12. A servit în armata română, cu gradul de caporal în Compania 25 Artilerie a Diviziei a 15-a Infanterie” [8, p. 435].

Deci vedem câte dificultăți apar în identificarea unor persoane atunci când informația inclusă în fișele personale a fost denaturată.

Revenind la cazul prizonierului austriac Șrupman, aflăm că în raportul ofițerului Muzîkantov, înaintat locțiitorului ministrului Afacerilor Interne al RSSM, se menționează: „Cadavrul prizonierului Șrupman a fost înhumat în cimitirul special din orașul Bălți al

Minister of Internal Affairs of the MSSR Major General Orlov, the Austrian prisoner is referred to as Shurpman but not Shrupman. In this way, the victim’s relatives, starting the search, ran the risk of facing difficulties from the start, because by changing a letter to the place, the victim’s identity was changed. Such cases often happened in the camps of war prisoners. An eloquent example is provided by the Romanian authors Laurențiu Constantiniu, Ilie Șchipor and others, who published a special communication of Colonel Baskov, head of Camp Administration no. 182 from Shakhtinsk, Rostov region, to the same lieutenant general I.A. Petrov, head of the Department for Prisoners of War and Interned Civilians, regarding the death of two Romanian prisoners of war, which occurred as a result of a work accident. The text of the letter contains the following information: “Strict secret No. 1/1108, December 1, 1944. I am reporting that, on 01.12.1944, in Camp Sector no. 1, at Mine no. 7 of the “Nesvetaiantratsit” Trust, furnace 410 broke and killed 2 prisoners of war.

1. Baboț Constantin Semen, born in 1919, of Moldavian (sic!) nationality; born and domiciled in Bessarabia, Gheneșenița Toduri, Cogul District (Exactly, Hănășeni de Pădure, Cahul District). He served in the Romanian army, with the rank of soldier in the 25th Artillery Company, from an infantry division.

2. Chiriac Dumitru Negru, born in 1922, of Romanian nationality; born in Romania, Gum city (probably a typing error. There is no locality with this name in Romania) Costache Negri Street 12. A, served in the Romanian army, with the rank of corporal in the 25th Artillery Company of the 15th Infantry Division” [8, p. 435].

Therefore, we see how many difficulties arise in identifying people when the information included in the personal files has been distorted.

Returning to the case of the Austrian prisoner Shrupman, we learn that in the report of officer Muzykantov submitted to the Deputy Minister of Internal Affairs of the MSSR, it is mentioned that: “The body of the prisoner **Shrupman was buried in the special cemetery in the town of Bălți of the MSSR**” [1, p. 48].

Regrettably, shortly after this cemetery in the city Bălți disappeared like oth-

RSSM” [1, p. 48].

Cu părere de rău, la scurt timp acest cimitir din or. Bălți a dispărut la fel ca și altele de pe teritoriul RSSM unde au fost înhumați prizonieri de război. În acea perioadă în or. Bălți erau două cimitire speciale: „În cimitirul lagărului nr.103 pentru prizonieri de război al MAI al URSS din orașul Bălți au fost înmormântate, conform registrului, 106 persoane. În realitate, în raza acestui cimitir au fost înhumați 108 persoane – 90 de prizonieri de război de origine maghiară, inclusiv 3 unguri originari din Cehoslovacia și 3 din România, 12 nemți, 4 români și 2 austrieci. Toate aceste persoane au decedat în decursul anului 1945.

În raza „cimitirului spitalului specializat militar nr. 3376 al NKVD din Bălți în perioada iulie 1945 - iunie 1948, conform registrului, au fost înmormântate 216 persoane, dar în realitate 215 persoane. În a doua jumătate a anului 1945, în acest cimitir au fost înhumați 85 de oameni, în anul 1946 - 90, 1947 - 30 de persoane. În prima jumătate a anului 1948, în acest cimitir au mai fost înmormântate ultimele 10 persoane. Cei mai mulți decedați erau prizonieri de origine maghiară – 84 de persoane. După aceștia urmau etnicii nemți - 80 de decedați, apoi austriecii - 31. În respectivul cimitir au mai fost înhumați 9 români, 6 cehi, 2 polonezi, un iugoslav, un rus și un sârb” [16, p. 23].

Informații despre numărul de lagăre pentru prizonieri de război dislocate pe teritoriul RSSM ne oferă istoricul Pavel Moraru care afirmă că: „În primăvara anului 1945, în conformitate cu ordinele N.K.V.D. al U.R.S.S., pe teritoriul R.S.S.M. au fost înființate trei lagăre de muncă pentru prizonieri de război: lagărul nr.103, din Bălți, cu o capacitate de 4.000 de prizonieri, lagărul nr. 104, din Bender, cu o capacitate de 5.000 de prizonieri, și lagărul nr. 198, din Chișinău, cu o capacitate de 10.000 de prizonieri. În trimestrul al IV-lea al anului 1945, lagărele de muncă pentru prizonierii de război nr. 103 și nr. 104 vor fi desființate, iar nr. 198 va fi reorganizat, având în subordine, pe întreg teritoriul R.S.S. Moldovenești, mai mult de 11 sectoare. La 1 ianuarie 1946, în acest lagăr erau deținute 10.470 de persoane” [11, p. 66-67].

Revenind la cele două cimitire speciale din Bălți, s-a constatat că ulterior acestea

ers on the territory of the MSSR where war prisoners were buried. During that period in the city of Bălți there were two special cemeteries: “According to the register, 106 people were buried in the cemetery of camp no. 103 for war prisoners of the MIA of the USSR in the city of Bălți. In reality, 108 people were buried within the radius of this cemetery - 90 prisoners of war of Hungarian origin, including 3 Hungarians originally from Czechoslovakia and 3 from Romania, 12 Germans, 4 Romanians and 2 Austrians. All these people died during 1945.

Within the “cemetery of the specialized military hospital no. 3376 of the NKVD from Bălți between July 1945 and June 1948, according to the register, 216 people were buried, but in reality 215 people. In the second half of 1945, 85 people were buried in this cemetery, in 1946-90, 1947-30 people. In the first half of 1948, the last 10 people were buried in this cemetery. Most of the dead were prisoners of Hungarian origin - 84 people. After them came the ethnic Germans - 80 deceased, then the Austrians - 31. 9 Romanians, 6 Czechs, 2 Poles, a Yugoslav, a Ruthenian and a Serb were also buried in that cemetery” [16, p. 23].

Information about the number of camps for prisoners of war deployed on the territory of the MSSR is provided by the historian Pavel Moraru, who states that: “In the spring of 1945, in accordance with the orders of the N.K.V.D. of the U.S.S.R., on the territory of the M.S.S.R. three labor camps were created for prisoners of war; the camp no. 103, from Bălți, with a capacity of 4,000 prisoners, the camp no. 104, from Bender, with a capacity of 5,000 prisoners, and the camp no. 198, from Chișinău, with a capacity of 10,000 prisoners. In the fourth quarter of 1945, labor camps for prisoners of war no. 103 and no. 104 will be abolished, and no. 198 will be reorganized, subordinating, throughout the territory of the Moldavian SSR, more than 11 sectors. On January 1, 1946, 10,470 people were held in this camp” [11, p. 66-67].

Returning to the two special cemeteries in Bălți, it was found that later these “ ... were closed and handed over to the Bălți city department for land development on January 9, 1949. Within a few months, the condition of the two cemeteries had deteriorated so much that it was difficult to identify them” [16, p. 24].

„ ... au fost închise și transmise în subordinea secției orașenești Bălți pentru amenajarea teritoriului, la 9 ianuarie 1949. În decurs de câteva luni, starea celor două cimitire degradase atât de mult încât era dificil de a le identifica” [16, p. 24].

Pe lângă multiplele cazuri când organele represive sovietice înscenau tentative de evadare sau atentate teroriste și omorau prizonieri de război, atribuindu-și fapte eroice pentru care primeau distincții, au fost înregistrate cazuri când meritele pentru munca silnică îndeplinită de prizonieri și-o atribuiau funcționari din rândul partidului comunist.

Un alt caz ce prezintă interes a fost identificat în Arhiva MAI a Republicii Moldova. Astfel, în una din notele informative secrete este raportat faptul că la salvarea persoanelor și înlăturarea consecințelor inundațiilor ce au avut loc în vara anului 1948 au fost folosiți condamnați politici și prizonieri de război. În acest context a fost expediat conducerii MAI de la Moscova următorul raport: „Strict secret. Ministrului Afacerilor Interne a U.R.S.S., general-colonelului tov. Kruglov S.N. Notă informativă despre consecințele inundațiilor din RSS Moldovenească și măsurile înlăturate pentru înlăturare.

În perioada 9-12 iunie în or. Chișinău și în alte localități a bătut neîncetat o furtună cu grindină, care a provocat inundații cu victime omenești, distrugerii a obiectelor industriale, gospodăriilor și caselor de locuit [...]. Pe malul râului Prut au suferit raioanele Cahul, Leova, Nisporeni unde anumite localități au fost acoperite cu apă [...]. Doar în or. Chișinău au fost distruse 500 de case de locuit [...]. Au murit 17 oameni și 14 sunt dați dispăruți, căutările continuă [...]. Au fost distruse peste 100 de case țărănești. În Chișinău, Ungheni și Cornești au murit 26 de oameni [...]. Astfel, de pe 11 iunie pentru înlăturarea consecințelor inundațiilor au fost mobilizați oameni din Chișinău și raioanele republicii [...]; cele mai complicate și responsabile sectoare au **fost puse în sarcina prizonierilor de război și condamnaților** (curățarea gării, pieței de lângă gară, liniilor de căi ferate, podurilor de acces etc.); contingentul a fost implicat și la curățarea drumurilor, pentru asigurarea aprovizionării cu pâine. [...]

In addition, to the majority of cases when the Soviet repressive bodies staged escape attempts or terrorist attacks and killed prisoners of war by attributing heroic deeds for which they were mentioned, there were also recorded cases when the credit for the hard labor performed by the prisoners was attributed to officials from the Communist Party.

Another case of interest was identified in the archive of the MIA of the Republic of Moldova. Thus, in one of the secret informational notes it is reported that in rescuing people and removing the consequences of the floods that took place in the summer of 1948, people convicted of politics as well as prisoners of war were used. In this context, the following report was sent to the MIA leadership in Moscow: “Strict secret. For the Minister of Internal Affairs of the U.S.S.R. Colonel-General Comrade Kruglov S.N. Informative note about the consequences of the floods in the Moldavian SSR and the measures taken for their removal.

Between June 9-12 the city Chisinau and other localities were constantly haunted by a hail storm, which caused floods with human casualties, destruction of industrial objects, households and residential houses [...]. On the banks of the river Prut, the districts of Cahul, Leova, Nisporeni suffered, where certain localities were covered with water [...]. Only 500 houses were destroyed in the city of Chisinau [...]. 17 people died and 14 are missing, the search continues [...]. More than 100 peasant houses were destroyed (In Chișinău, Ungheni and Cornești Districts 26 people died [...]. Thus, from June 11, the people of Chisinau and the districts of the republic were mobilized to remove the consequences of the floods [...], the most complicated and responsible sectors **were assigned to prisoners of war and convicts** (cleaning of the station, square near the station, railway lines, access bridges, etc.), the contingent was also involved in cleaning the roads, to ensure the supply of bread. [...] At the same time, we mention that a great damage was caused to the school of officers in Chisinau. A large number of MIA employees were left without apartments...” [2, p. 298-302].

The reality is that, there were Bessarabians among the prisoners of war and politically convicted persons who participated in rescue

totodată menționez că un mare prejudiciu a fost cauzat școlii pentru ofițeri din Chișinău. Un număr mare de angajați ai MAI au rămas fără apartamente...” [2, p. 298-302].

Realitatea e că printre prizonierii de război și persoanele condamnate politic care au participat la acțiuni de salvare erau și basarabeni. Aceștia, alături de reprezentanții altor naționalități, au depus eforturi pentru a salva oameni și a înlătura consecințele calamităților. Adevărul e că toți au rămas în umbră, iar distincții au primit o mulțime de reprezentanți ai organelor represive sovietice care nici nu părăsiseră birourile de serviciu. Un număr mare de angajați ai MAI s-au victimizat, raportând că în urma inundațiilor au rămas fără spațiu locativ și s-au ales cu apartamente și case de locuit.

În același timp, unii localnici rămași fără case de locuit încercau să-și revendice drepturile, însă în anul 1949 au fost deportați în Siberia sub diferite pretexte. Se întâmpla acest lucru pentru că: „Basarabia era adesea percepută drept un teritoriu inamic, cucerit de Armata Roșie, iar locuitorii acestei provincii erau văzuți drept colaboratori cu armatele inamice în timpul războiului. Acest lucru este atestat de faptul că în 1944 soldații și ofițerii sovietici tratau basarabeni drept locuitori ai unui teritoriu ce nu a fost eliberat, dar cucerit. Militarii sovietici au comis mai multe abuzuri în această provincie decât în stânga Nistrului” [5, p. 173].

Acest subiect a fost abordat și de istoricul **Pavel Moraru** care afirmă: „Reinstaurarea autorităților de ocupație sovietice în Basarabia a adus cu sine teroarea politică, arestarea și deportarea în masă a oamenilor nevinovați, rechiziții forțate de produse alimentare, etatizarea gospodăriilor și înregimentarea țăranilor în colhozuri, mobilizarea la munci forțate (în teritoriul R.S.S. Moldovenești și peste hotarele ei), abuzurile și **fărădelegile militarilor și funcționarilor sovietici**, foametea organizată din anii 1946-1947, distrugerea culturii și a patrimoniului național, promovarea românofobiei sub pretextul luptei cu naționalismul...” [11, p. 81].

În același timp, propaganda sovietică trata lucrurile altfel, prezentând falsul drept adevăr istoric, iar criminalii sovietici – drept eroi ai timpului.

După cum menționează autorul Vitalie

operations. They, together with representatives of other nationalities, made an effort to save people and remove the consequences of calamities. The truth is that they all remained in the shadows, and the awards were given to many representatives of the Soviet repressive bodies who had not even left their service premises. A large number of MIA employees were victimized reporting that following the floods they were left without housing and received apartments and houses.

At the same time, some locals left without homes tried to claim their rights, but in 1949 they were deported to Siberia under various pretexts. This happens for the reason that: “Bessarabia was often perceived as enemy territory, conquered by the Red Army, and the inhabitants of this province were seen as insiders of the enemy armies during the war. This is revealed by the fact that in 1944 Soviet soldiers and officers treated the Bessarabians as inhabitants of a territory that was not liberated, but conquered. The Soviet military committed more abuses in this province than on the left of the Dniester” [5, p. 173].

This topic was also addressed by the historian **Pavel Moraru**, who states: “The reestablishment of the Soviet occupation authorities in Bessarabia brought with it political terror, mass arrest and deportation of innocent people, forced requisitions of food products, nationalization of households and regimentation of peasants into kolkhozes, mobilization for forced labor (on the territory of the Moldavian S.S.R. and abroad), the abuses and **wrongdoings of Soviet military and officials**, the organized hunger of the years 1946-1947, destruction of culture and national heritage, promoting Romano-phobia under the pretext of nationalism fighting...” [11, p. 81].

At the same time, Soviet propaganda treated things differently, presenting the fake as historical truth, and the Soviet criminals as heroes of the time.

As the author Vitalie Ciobanu mentions, **who** was born in the 60s of the last century in the USSR: “Few of us perceived, at that age, the harmfulness of propaganda. We were inside the system, mere cogs in the machine of indoctrination. We were just making small cracks, breaches in this compact plate of lies, helped

Ciobanu care s-a născut în anii '60 ai secolului trecut în URSS: „Puțini dintre noi percepeam, la acea vârstă, nocivitatea propagandei. Eram în interiorul sistemului, simple piulițe în mașinăria îndocrinării. Făceam doar mici spărturi, fisuri în această platoșă compactă a minciunii, ajutați de părinții sau bunicii mai vorbăreți (cine a avut acest noroc). Dar și când aflai o față ascunsă a realității erai povățuit să nu vorbești cu alții despre aceste lucruri. Învățam devreme, de foarte tineri, să ne ascundem adevăratele gânduri, să folosim un limbaj dublu. Miturile sovietice și-au făcut loc în mintea celor mai mulți moldoveni. Emoțiile pe care le trezeau erau adevărate – programul care le alimenta era toxic. Efectele le resimțim și azi. Propaganda se revărsa peste tot: din ziare și din televizor, curgea din filmele livrate pe bandă rulantă de Mosfilm, Lenfilm și alte studiouri, răsună în stradă, la mitinguri și parade, nu i te puteai sustrage” [7, p. 141-142].

Se cunoaște că regimul totalitar comunist a inventat mulți eroi pentru a crea confuzii următoarelor generații de locuitori ai unor regiuni românești ocupate de armata sovietică. Trecând în revistă situația în Bucovina, autorul român Vladimir Trebici scrie: „Să mai amintim că genocidul cultural se aplică și în schimbarea denumirii românești a localităților. Valea Cosminului a devenit Valea Kuzmina (eroină inventată de sovietici)...” [15, p. 31].

În acest sens autorul Șerban Alexianu menționează: „...eroii neamului au fost transformați de dușmanii neamului în trădători, iar trădătorii în figuri glorioase...” [3, p. 216].

Spre regret, propaganda pro-rusă promovează pseudo eroii și la etapa actuală, ca o componentă a războiului hibrid declanșat în Republica Moldova. În diferite raioane se mai păstrează o mulțime de monumente care glorifică regimul totalitar comunist și umbresc miile de victime a represiunilor politice din acea perioadă. Unii nostalgici continuă să prezinte în calitate de model Federația Rusă drept țară unde se respectă trecutul istoric. Realitatea e că anume în Federația Rusă se falsifică istoria la comandă politică și persoanele ce au comis crime împotriva umanității sunt promovate în calitate de eroi.

La nivel declarativ, liderii politici din

by the more talkative parents or grandparents (who had the luck). Nevertheless, even when you learned a hidden side of reality you were taught not to talk to others about these things. We learn early, from a very young age, to hide our true thoughts, to use double language. Soviet myths have made their way into the minds of most Moldovans. The emotions they evoked were real, and the programming that fed them was toxic. We still feel the effects today. Propaganda poured everywhere: from the newspapers and television, it flowed from the films delivered on a reel by Mosfilm, Lenfilm and other studios, it echoed in the streets, at rallies and parades, you couldn't escape it” [7, p. 141-142].

It is known, that the communist totalitarian regime invented many heroes to confuse the next generations of inhabitants of some Romanian regions occupied by the Soviet army. Reviewing the situation in Bucovina, the Romanian author Vladimir Trebici writes: “Let's remember that cultural genocide also applies to changing the Romanian names of localities. The Cosmin Valley became the Kuzmina Valley (a heroin invented by the Soviets)...” [15, p. 31].

In this sense, the author Șerban Alexianu mentioned: “...the heroes of the nation were turned by the enemies of the nation into traitors, and the traitors into glorious figures...” [3, p. 216].

Regrettably, pro-Russian propaganda promotes pseudo-heroes even at the current stage, as a component of the hybrid war triggered in the Republic of Moldova. Many monuments are still preserved in different districts that glorify the communist totalitarian regime and overshadow the thousands of victims of the political repressions of that period. Some nostalgic persons continue to present as a model the Russian Federation as a country where the historical past is respected. The reality is that in the Russian Federation, history is falsified on political orders and people who have committed crimes against humanity are promoted as heroes.

At the declarative level, the political leaders in this country state that they respect the fallen soldiers during World War II, but the reality is different. Therefore, some places where they are buried are covered with waste. The historian Anatol Petrencu wrote about

această țară afirmă că respectă militarii căzuți în timpul Războiului II Mondial, însă realitatea e alta. Astfel, unele locuri unde sunt înhumați aceștia sunt acoperite de deșeuri. Despre acest lucru a scris istoricul Anatol Petrencu, afirmând că: „Reporterii Televiziunii Centrale [Elena Pici, corespondent TV] [rusești] au pus pe post reportaje din anumite localități (orașe), în care grămezile de gunoi au fost aruncate în preajma localităților, devenind focare de infecții și de boli pentru locuitori. Un astfel de caz este cel de la Volgograd (fostul Stalingrad). Munți de gunoi și mirosuri urâte au încercuit orașul-erou de pe Volga. Sute de gunoiști neautorizate continuă să fie susținute de afaceriști ilegali, care deșartă mii de tone de gunoi: de la resturi provenite din construcții până la deșeuri toxice. Locurile arătate de corespondenți [„Lîsaia Gora] nu sunt ordinare. În anii 1942-1943 aici s-a desfășurat Bătălia de la Stalingrad, decisivă pentru desfășurarea celui de-al Doilea Război Mondial. Sub mormanele de gunoi zac osemintele militarilor sovietici... Toate aceste nelegiuiri din jurul Volgogradului sunt demonstrate la TV în momentul în care nu departe de Moscova, de circa o lună, zilnic au loc antrenamente a mii de oameni, sute de unități de tehnică militară, inclusiv avioane, elicoptere etc. pentru a defila la data de 9 mai pe Piața Roșie din capitala Federației Ruse” [13, p. 183].

Într-o situație similară se află populația din toate regiunile Rusiei. Acest lucru însă nu împiedică liderii politici ai Federației Ruse să declare că ei sunt preocupați de situația rușilor ce locuiesc în alte țări. Pentru a „proteja” acești vorbitori de limbă rusă ei au invadat Ucraina în anul 2014 și au reluat atacurile mult mai violente începând cu 24 februarie 2022. Pe fondul declarațiilor despre valori general-umane, regimul de la Moscova omoară cu deosebită cruzime persoane civile, lipsește de libertate și deportează ucraineni, contrar voinței lor, în Rusia. Invadatorii răpesc copii, torturează prizonieri de război, încalcă normele de drept internațional, iar propaganda rusă îi prezintă pe acești criminali în calitate de eroi. Cu un cinism ce întrece orice măsură rușii se declară eliberatori ai ucrainenilor.

În acest sens premierul Poloniei Mateusz Morawiecki a oferit o replică elitei politice din

this, stating that: “Central Television reporters [Elena Pici, TV correspondent] posted reports from certain localities (cities), in which piles of garbage were thrown around the localities, becoming focuses of infections and diseases for the inhabitants. Similar case is the one from Volgograd (former Stalingrad). Mountains of garbage and bad smells surrounded the hero city on the Volga. Hundreds of unauthorized dumpsters continue to be supported by illegal businessmen, who waste thousands of tons of garbage: from construction debris to toxic waste. The places shown by the correspondents [“Lysaya Gora] are not unusual. The Battle of Stalingrad took place here during 1942-1943, being decisive for the Second World War. Under the piles of garbage lie the bones of Soviet soldiers... All these iniquities around Volgograd are demonstrated on TV at the moment when, not far from Moscow, for about a month, daily training of thousands of people, hundreds of military equipment units, including airplanes, helicopters, etc., were preparing for the parade on May 9 on the Red Square in the capital of the Russian Federation” [13, p. 183].

The population of all regions of Russia is being in a similar situation. This, however, does not prevent the political leaders of the Russian Federation from declaring that they are concerned about the situation of Russians living in other countries. To protect these Russian speakers they invaded Ukraine in 2014 and resumed the attacks much more violently starting February 24, 2022. Against the background of declarations about generally human values, the regime in Moscow brutally kills civilians, deprives them of their freedom and deports Ukrainians against their will to Russia. Invaders kidnap children, torture prisoners of war, violate international law, and Russian propaganda portrays these criminals as heroes. With a cynicism beyond measure, the Russians declare themselves the liberators of the Ukrainians.

In this sense, the Prime Minister of Poland Mateusz Morawiecki offered a response to the political elite in the Russian Federation regarding the crimes committed by the Soviet totalitarian regime against the Poles over many decades, noting that: “It is inadmissible to confuse the executioners with the victims, responsible for heinous crimes, and the innocent

Federația Rusă cu privire la crimele comise de regimul totalitar sovietic împotriva polonezilor pe parcursul multor decenii, menționând că: „Este inadmisibil să confunzi călăii cu victimele, responsabilii pentru crime odioase cu populația inocentă supusă agresiunii din partea unui stat. Suntem obligați să apărăm adevărul în numele memoriei victimelor și viitorului comun” [12, p. 96].

Concluzii. Sunt cuvinte care trebuie să fie auzite de tânăra generație din toate țările ce au fost sub ocupație sovietică. Deși nimic nu poate readuce victimele la viață, ele pot fi reabilitate și incluse în catalogul jertfelor represiunilor regimului comunist. Revenind la prizonierii de război omorâți în lagărele din URSS, considerăm că e necesar să se continue investigațiile, pentru că fiecare studiu de caz este o nouă probă în dosarul crimelor comunismului. Materialul publicat readuce în spațiul informațional probe despre crimele comise de acest regim și despre victimele din categoria prizonierilor de război.

Astfel vom reuși să prevenim tineretul de astăzi despre pericolele ce le prezintă regimurile totalitare. Doar prin asemenea metode îi putem îndemna să apere valorile general-umane, să respecte demnitatea umană și să nu admită acapararea puterii de către regimurile criminale.

population, subjected to aggression by a state. We are obliged to defend the truth in the name of the memory of the victims and the common future” [12, p. 96].

Conclusions. These are the words that must be heard by the young generation from all the countries that were under Soviet occupation. Although nothing can bring the victims back to life, they can be rehabilitated and included in the catalog of victims of the communist regime's repressions. Returning to the prisoners of war killed in the camps in the USSR, we believe that it is necessary to continue the investigations, because each case study is a new piece of evidence in the dossier of the crimes of communism. The published material brings back to the information space evidence about the crimes committed by this regime, and about the victims among the prisoners of war.

Thus, we will succeed in warning today's youth about the dangers that totalitarian regimes present to them. Only through such methods, we can urge them to defend generally human values, to respect human dignity and not to allow the seizure of power by criminal regimes.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 6, Ex. 45. Dosarul Nr. 1, vol. 1. Corespondența cu Ministerul Afacerilor Interne al URSS 01.01.1948-19.06.1948.
2. Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis. 6, Ex. 70. Dosarul Nr. 1 vol. I. Corespondența cu Ministerul Afacerilor Interne al URSS, început pe 01.01.1948, încheiat pe 19 iunie 1948.
3. Alexianu Șerban. File din viața tatălui meu. Chișinău, 2007.
4. Carp Simion, Starașciuc Roman. Dreptul refugiaților. Chișinău, 2019.
5. Cașu Igor. „Începuturile resovietizării Basarabiei...” Igor Cașu, citat de Dumitru Lisnic. În: Elitele Moldovei Sovietice. Recrutare, rețele informale, identități sociale și etnice în Bălți, 1940-41,1944-50. Chișinău: Editura ARC, 2019.
6. Chihaia Lăcrămioara, Cifor Lucia, Ciobanu Alina ș.a. Dicționar Enciclopedic Ilustrat, Chișinău: Cartier, 1999.
7. Ciobanu Vitalie. „Când m-am născut, rușii veniseră deja”. În Ciobanu Vitalie [et al.]. Vin Rușii! 5 perspective asupra unei vecinătăți primejdioase. București: Humanitas, 2018.
8. Constantiniu Laurențiu, Șchipor Ilie, Vărațic Vitalie, Korotaev Vladimir, Kuzelenkov Vladimir. Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică: documente 1941-1956, Traducerea documentelor: Constantiniu Laurențiu, Iurac Simion, Vărațic Vitalie. București: Monitorul Oficial R.A., 2013.
9. Levin Leah. Drepturile omului, întrebări și

- răspunsuri, UNESCO, 1998.
10. Mârzencu Gheorghe. Minciuna mai mare decât războiul sau cum eroul Lomakin a murit de trei ori. Chișinău: Pontos, 2020.
 11. Moraru Pavel. Urmașii lui Felix Dzerjinski: Organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească 1940-1991, București, 2008.
 12. Petrencu Anatol, Rusia, 2019: „Acesta a fost un an greu...”, Chișinău: Pro Memoria, 2020.
 13. Rațiu Ion. Moscova sfidează lumea, Introducere de Brian Crozier, Editura Signata, Timișoara, 1990.
 14. Sîmbeteanu Iulian. O crimă odioasă: masacrul de la Katyn. <https://historia.ro>.
 15. Trebici Vladimir. Bucovina. Populația și procesele demografice (1774-1993). Buletinul Centrului de Studii Transilvane. Cluj-Napoca, 1994.
 16. Varta Ion, Carp Simion. Prizonierii de război. Istorie în documente. (Lagărele din RSSM). Volumul I. Chișinău, 2014.
 17. Чайковский А.С. Плен. За чужие и свои грехи. Киев: Парламентское издательство, 2002.

Despre autori:

Simion CARP,

*doctor în drept, profesor universitar,
cercetător științific principal,
Departamentul Știință,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: carp.simion@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4772-8325*

Ruslan CONDRAT,

*doctorand, master în drept,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: ruslan.condrat@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-8267-0486*

About authors:

Simion CARP,

*PhD, university professor,
senior scientific researcher,
Science Department,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: carp.simion@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4772-8325*

Ruslan CONDRAT,

*PhD student, master of law,
Academy “Stefan the Great” of the MAI,
e-mail: ruslan.condrat@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-8267-0486*